

ลีลงานประพันธ์ดั้งเดิมจากแดนอาทิตย์อุทัยสู่สังคมปัจจุบัน

Attractiveness Japan Poetry to the age of Globalization

ซาฮีดิน นิตทิภาค M.A. (Sahidin Nitiphak, M.A.)¹

บทคัดย่อ

ไฮกุเป็นบทประพันธ์ที่มีลักษณะการเขียนที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ไฮกุเป็นบทประพันธ์ดั้งเดิมของประเทศญี่ปุ่น ในปัจจุบันไฮกุได้เขียนและแปลออกมาหลายภาษา และได้นำมาปรับใช้ในการเรียนการสอนด้านภาษาและวรรณกรรม ลักษณะเด่นของไฮกุที่เห็นได้ชัดนั่นคือ ประพันธ์อย่างเรียบง่าย สั้นๆ เป้าหมายในการเขียนงานประพันธ์ไฮกุ คือ การแสดงอารมณ์ผ่านบทประพันธ์ให้กับผู้อ่าน ฉะนั้นในบทความชิ้นนี้กล่าวถึงความเป็นมาและความหมายของไฮกุ จากนั้นยกตัวอย่างบทประพันธ์ของนักกวีชื่อดังพร้อมตีความหมายถึงนัยสำคัญที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้เห็น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงความสำคัญของงานประพันธ์ชนิดนี้

คำสำคัญ : ไฮกุ บทประพันธ์ ญี่ปุ่น

Abstract

Haiku is well-known poetry written using simple and uncomplicated word. It is known as a traditional literature in Japan and currently written and interpreted into various languages and they were usually applied in teaching literature. The format is being used in haiku whether it is occurred in other languages, the writing is simply, shorten, qualified and imaginative. The aims of this article are to describe what haiku poetry is and also the haiku history. Then, it was provided with the example of a famous writer and significantly literary interpretation which the author wants to convey to the reader in order to understand the literary aesthetics in haiku poetry.

Keywords : Haiku, Poetry, Japan

¹ อาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนราชวราสารชนครินทร์

บทนำ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมระดับโลก นอกเหนือจากความสำเร็จทางด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมแล้ว ความละเอียดอ่อนในผลงานด้านงานประพันธ์ยังมีความโดดเด่นอย่างมาก หนึ่งในผลงานที่ยอดเยี่ยมที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณคดีในปี ค.ศ. 1968 โดย ยูสึเอริ โควาบาตะ จากผลงานวรรณกรรมประเภทร้อยแก้วเรื่อง ยูคิคุนิ (Snow Country) หมายถึง เมืองหิมะ นอกจากนั้นแล้วบทประพันธ์ประเภทบทร้อยกรองที่โด่งดังและรู้จักกันอย่างดีคือ ไฮกุ เป็นงานประพันธ์ที่สั้นมากที่สุด บทร้อยกรองชนิดนี้มีจำนวนพยางค์ทั้งหมด 17 พยางค์ด้วยกัน แบ่งออกเป็น 3 วรรค แต่ละวรรคมีกำหนดจำนวนคำอย่างชัดเจน วรรคแรก 5 คำ วรรคที่สอง 7 คำ วรรคที่สาม 5 คำ (Nichols, 2008) ดังนั้นโครงสร้างไฮกุมีลักษณะเป็น 5-7-5 สำหรับนักเขียนคนอื่นๆ ที่โด่งดัง เช่น มุระซะกิ ซึคิบุ ชิเอนนวนิยายเรื่อง เก็นจิ โมะโนะกาทาริ (The Tale of Genji) และ ยูคิโอะ มิซึมะ ชิเอนนวนิยายในเรื่อง ยูโกกุ (Patriotism) นอกจากนั้นงานประเภทร้อยกรองของประเภทอื่นๆ ญี่ปุ่นที่เป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลก เช่น ทังคะ วะกะ เร็งงะ และไฮกุ เป็นต้น

ความแตกต่างของทั้งกะ วะกะ เร็งงะและไฮกุ มีลักษณะเฉพาะของตัวบทประพันธ์เอง สามารถจำแนกอย่างชัดเจน ดังนี้ อันดับแรกทั้งคะจะเป็นบทประพันธ์ประเภทหนึ่งที่มีรูปแบบดั้งเดิมจากวาทะเกิดขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 7 จนถึง 8 โดยบทประพันธ์จะแบ่งออกเป็น 5 วรรค แต่ละวรรคจะแบ่งออกเป็น 5-7-5-7-7 บทประพันธ์ทั้งกะปัจจุบันนี้ยังคงเป็นที่นิยมใ้ใช้อยู่ทั้งหวัะกะเป็นหนึ่งในบทร้อยกรองดั้งเดิมของญี่ปุ่น ซึ่งความหมายบทประพันธ์ชนิดนี้จริงๆ แล้วเพื่อแยกแยะความแตกต่างระหว่างบทประพันธ์จีนที่เรียกว่า คันชิ วาทะเปรียบเสมือนหน้าต่างวรรณกรรมร้อยกรองของประเทศญี่ปุ่นเพราะบทกลอนเกือบทุกชนิดมีเค้าโครงเดิมจากบทประพันธ์วะกะ บทประพันธ์ชนิดต่อมาคือ เร็งงะ เป็นการเชื่อมกันระหว่างบทกลอนเป็นการเล่นบทกลอนระหว่างสองบทหรือมากกว่านั้นมาเชื่อมต่อกันเป็นเรื่องเดียวกันและบทกลอนวรรคแรกเรียกว่า ฮากุ และในบทเกริ่นนำของงานประพันธ์ชนิดนี้เองเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่งานประพันธ์ที่เรียกว่า ไฮกุ ซึ่งผู้เขียนจะอธิบายบทกลอนชนิดนี้ดังต่อไปนี้

ความเป็นมาของบทประพันธ์ไฮกุ

ไฮกุเดิมที่เป็นหนึ่งในบทประพันธ์ที่นิยมใ้ใช้ภายในสำนักที่ถอดแบบมาจากบทร้อยกรอง เร็งงะ เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 9 ถึง 12 เร็งงะเป็นบทประพันธ์ที่ใ้ใช้สำหรับการใ้ความรู้ด้านศาสนาและศึกษาวิถีความเป็นอยู่ของผู้คนภายในสำนักโดยเฉพาะและลักษณะการเขียนของเร็งงะจะยาวเกี่ยวเนื่องกัน ในช่วงศตวรรษที่ 16 คนญี่ปุ่นส่วนมากเริ่มสนใจงานประพันธ์ที่เป็นบทร้อยกรองมากขึ้น หลังจากนั้นไม่นานงานประพันธ์ประเภท ไฮโค เริ่มเข้ามาแทนที่และใ้แพร่หลายอย่างรวดเร็วภายในสำนัก รวมถึงประชาชนทั่วไป ไฮโคเป็นบทประพันธ์หนึ่งที่มีลักษณะการเขียนต่อเนื่อง รูปแบบงานประพันธ์ไฮโคคือไม่มีข้อจำกัดของเนื้อหา สามารถสร้างสรรค์คำได้อย่างอิสระ นำเสนอแนวคิดใ้ตามจินตนาการของผู้ประพันธ์ งานประพันธ์ในช่วงนี้เริ่มมีความหลากหลายของเนื้อหาเพิ่มขึ้น โดยทั่วไปงานประพันธ์ประเภทไฮโคประเด็นเนื้อหาถกถึงความใ้ของสังคมโดยจะแทรกอารมณ์ของความตลกขบขัน ถ้อยคำเย้ยหยัน คำประชดประชัน ส่อเสียด ทั้งหมดนี้กลายเป็นลักษณะเด่นเฉพาะที่เกิดขึ้นในงานประพันธ์ไฮโค

ในศตวรรษที่ 17 นักประพันธ์ชาวญี่ปุ่นเริ่มมีการปรับเปลี่ยนบทประพันธ์ใ้สั้น มีความกระชับมากขึ้นเหลือเพียงแค่ 3 วรรคแรก ซึ่งจะเรียกว่า ฮากุ เป็นบทเกริ่นนำของงานประพันธ์และเป็นใ้รู้จักกันในสมัยนั้น ผู้ริเริ่มงานประพันธ์ประเภทนี้คือ มัตสึโอะ บะโซ (1644-1694) โยสะ บุซัน (1718-1783) และ โคะบะยะชิ อีสสะ (1763-1827) ทั้งสามคนถือใ้ว่าเป็นผู้ผลักดันงานประพันธ์ประเภทไฮกุ ขึ้นมาจนกระทั่งเป็นที่รู้จักกันในสังคม ครั้นพอมาถึงในช่วงหนึ่ง งานประพันธ์ประเภทฮากุ

เกิดความอึดอัดในหมู่สังคมศตวรรษที่ 19 มะสะโอะกะ ชิกิ (1867-1902) ได้เขียนงานประพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะภายในตัว และได้เรียกบทประพันธ์ชนิดนี้ว่า ไฮกุ งานประพันธ์ประเภทไฮกุเป็นงานประพันธ์ที่สั้นมากแม้ว่าข้อความจะปรากฏเพียงในสามบรรทัดแต่ในขณะเดียวกันข้อความที่ประพันธ์นั้นสื่อความหมายได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจน เปรียบเทียบงานประพันธ์ก่อนหน้านี้นี้มีความแตกต่างโดยสิ้นเชิง

จากผู้ผลักดันงานประเภทยุคไฮกุทั้งสามคนที่กล่าวมาก่อนหน้านี้เกิดในยุค เอโดะ (1600-1868) พวกเขาได้สร้างงานเขียนขึ้นมามากมายเป็นมรดกที่มีอยู่ครบจนถึงทุกวันนี้ ช่วงชีวิตทั้งสามคนใช้เวลาในการฝึกประพันธ์ไฮกุอย่างละเอียดอ่อนและประณีตจนกระทั่งได้รับสมญานามปราชญ์ในวงการไฮกุในเวลาต่อมา ในขณะเดียวกันได้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับไฮกุไปทั่วทุกเมืองในประเทศญี่ปุ่นถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของคนในสมัยก่อน คือนักปราชญ์ต้องเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ให้แก่ชาวเมือง ผลงานที่สร้างสรรค์ออกมาแต่ละบทมักจะสอดแทรกชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่นักประพันธ์ขาดไม่ได้ นั่นคือศาสตร์แห่งการเรียนรู้ การใช้ชีวิตในสังคม ยิ่งแสวงหาความรู้มากเท่าไรผลงานที่ออกมาที่มีความสำคัญมากขึ้น งานประพันธ์ไฮกุเสมือนเรื่องราวที่เกิดขึ้นสะท้อนกลับมาถึงปัจจุบันเป็นการแสดงเจตนาารมณ์ของผู้เขียนโดยตรงจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น นักวิทั้งสามคนได้ค้นพบอะไรมากมายในชีวิตและใช้ประสบการณ์ดังกล่าวประพันธ์ผลงานอันล้ำค่าให้กับประเทศญี่ปุ่น ไฮกุได้แพร่หลายสู่สังคมยุคนั้นและมีกระแสนิยมที่ดี ส่วนหนึ่งมาจากบทประพันธ์ของไฮกุที่สั้น ไม่เหมือนกับรูปแบบเก่าที่วิธีการเขียนค่อนข้างยาว ทำให้ผู้คนไม่ค่อยสนใจมากนัก ไฮกุใช้คำที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติทำให้ผู้ประพันธ์และผู้อ่านรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับสิ่งที่อยู่รอบตัว

ในศตวรรษที่ 19 มาซาโอะกะ ชิกิ ได้นำแนวคิดสำหรับการเขียนไฮกุ เรียกว่า ฉะเซ หมายถึง บทกลอนธรรมชาติ ใจความหลักเกี่ยวกับแนวคิดนี้คือ การเขียนเชื่อมโยงกันระหว่างธรรมชาติและวิถีชีวิตของมนุษย์ จากนั้นการประพันธ์ไฮกุเหลือเพียงสามบรรทัดเท่านั้น แต่ทว่าความสั้นกะทัดรัดนี้เองที่ทำให้ไฮกุเต็มไปด้วยความงดงามภายในตัว มีการใช้ขยายวงกว้างขึ้น ไม่เพียงแต่แค่นั้น ในศตวรรษเดียวกันนี้เองชาวต่างชาติคนแรกที่ได้รับวัฒนธรรมการเขียนไฮกุคือ เฮนดริก ดอฟ เป็นชาวฮอลแลนด์ได้เข้ามาอาศัยอยู่ที่ นางาซากิ พวกเขาเหล่านั้นกลับไปเผยแพร่สิ่งที่ได้รับมา ผลงานมากมายเกี่ยวกับไฮกุออกสู่สาธารณชน จนกระทั่งมีนักประพันธ์ไฮกุจากโลกตะวันตกนับไม่ถ้วนเกิดขึ้นในช่วงก่อนศตวรรษที่ 20 เช่น Blyth, James Joyce, Lawrence, Amy Lowell, Marianne Moore, Ezra Pound, และ Carl Sandburg มาจนถึงวันนี้ ไฮกุได้ขยายวงกว้างไปทั่วทุกประเทศและมีหนังสือมากมายที่ตีพิมพ์เกี่ยวกับไฮกุ โดยองค์ประกอบที่ไฮกุได้โดดเด่นขึ้นมา นั่นคือ การเลือกใช้คำในบทประพันธ์ มีความเป็นเอกลักษณ์ที่สัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับธรรมชาติ โครงสร้างของไฮกุแบ่งเป็น 5-7-5 ทั้งหมดมี 17 พยางค์ ทั้งยังมีลักษณะโดดเด่นตรงที่ความพอดีและความลงตัวของคำ แม้ว่าบทประพันธ์จะสั้นกะทัดรัด ในเนื้อหาแฝงไปด้วยเรื่องราวความเป็นจริง มีความหมายที่ลึกซึ้งและสามารถตีความหมายได้ประเด็นโดยตรง ไฮกุสามารถโน้มน้าวและสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้อ่านและผู้เขียนได้เป็นอย่างดี ส่วนนี้เองที่ทำให้บทหรือการอรรถาธิบายญี่ปุ่นตรงตัวแก่คนในประเทศและเป็นที่ยอมรับของชนทั่วโลกด้วย

การอ่านและการเขียนไฮกุมีจุดประสงค์ คือ ต้องการแลกเปลี่ยนมุมมองในการใช้ชีวิต ประสบการณ์การอยู่ร่วมกันและการแสดงแนวคิดที่ต้องเผชิญและประสบมา ดังเช่นของชวัญอันล้ำค่าชิ้นหนึ่ง ถ้ามองให้ลึกซึ้งจะเห็นว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของสุนทรียศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสตร์ด้านวรรณคดี มีชาวต่างชาติที่สนใจในบทประพันธ์ไฮกุและเป็นผู้เชี่ยวชาญงานประพันธ์ไฮกุ นั่นคือ วิลเลียม เจ ฮิคคินสัน เป็นนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงจากประเทศอเมริกาคลุกคลีกับบทประพันธ์ไฮกุมาอย่างยาวนานจนเป็นที่ยอมรับ เขาได้อุทิศตนไว้กับงานเขียนไฮกุเป็นพิเศษ หนังสือที่ได้เขียนขึ้นเกี่ยวกับไฮกุได้แก่ The Haiku Handbook (1985) The Haiku Seasons : Poetry of the Natural World (1996) The Haiku Handbook 25th Anniversary Edition: How to Write, Teach, and Appreciate Haiku (2013) ตรงนี้ จะเห็นได้ว่า

งานประพันธ์ไฮกุเป็นงานเขียนที่ได้รับการยอมรับจากชาติตะวันตกและอีกหลายๆ ประเทศทั่วโลก แม้ว่าไฮกุมีผลงานที่แตกต่างกันออกไปตามภาษาแต่ละประเทศแต่รูปแบบงานประพันธ์ยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไป ไฮกุมีเนื้อหาที่ลุ่มลึก มักจะบันทึกเหตุการณ์ที่สำคัญแฝงเรื่องราวการดำเนินชีวิตของมนุษย์ผนวกกับธรรมชาติ ลักษณะนี้เองที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของบทร้อยกรองญี่ปุ่น งานเขียนไฮกุที่ดีส่วนใหญ่จะต้องมีความเกี่ยวเนื่องกันกับความรู้สึก ความเคลื่อนไหวกับความสงบนิ่ง ธรรมชาติกับมนุษย์ เป็นต้น

องค์ประกอบหลักที่สำคัญในการประพันธ์ไฮกุมี 3 อย่างด้วยกัน คือ

1. หนึ่งบทมี 17 พยางค์ มีทั้งหมด 3 วรรค แต่ละวรรคแบ่งออกเป็น 5-7-5
2. บทประพันธ์นำเสนอผ่าน คีโกะ การใช้สัญลักษณ์ของฤดูกาล ในการประพันธ์ผู้แต่งจะแฝงนัยยะสื่อภายในตัว
3. การประพันธ์ใช้ลักษณะ คิเระจิ เปรียบเทียบสองสิ่งที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน ส่วนนี้จะปรากฏอยู่ในตอนท้ายของ

บทเป็นการสรุปประเด็นที่เกิดขึ้นและผลที่ตามมา

ไฮกุเลื่องที่จจะใช้มุมมองบุคคลแรกในการกล่าวถึงและไม่ใช้การเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยและบังคับฉันทลักษณ์แต่ประการใด จุดที่โดดเด่นที่ทำให้บทกลอนไฮกุสร้างความประทับใจจะอยู่ในบรรทัดสุดท้ายที่มีการจบแบบหักมุม เป็นวรรคที่ทำให้ผู้อ่านได้คิดหรือเกิดมุมมองใหม่ๆ กลอนไฮกุแม้จะเป็นคำประพันธ์ที่ไม่มีสัมผัสสระหรือพยัญชนะ สิ่งพิเศษนอกจากวรรคสุดท้ายที่ผู้เขียนต้องหักมุมจบแล้ว การเลือกใช้คำง่าย สื่อความหมายตรงๆ ก็เป็นอีกประเด็นของความโดดเด่นไฮกุด้วย

งานประพันธ์ประเภทไฮกุเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในหมู่ผู้รู้รุ่นปรากฏออกมาผ่านเทคโนโลยีโซเซียลมีเดียหรือในวงการการศึกษาเกือบทุกประเทศที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น ไฮกุมักจะได้รับยกย่องมาเป็นหัวข้อเพิ่มเติมเสริมแต่งวรรณกรรมบทร้อยกรองของประเทศญี่ปุ่นด้วย เนื่องจากความกะทัดรัดและลักษณะงานประพันธ์ที่เรียบง่ายทำให้ไฮกุน่าสนใจ เหมาะแก่การศึกษาจนทำให้บทกลอนไฮกุเป็นที่ตรึงตราตรึงใจของคนญี่ปุ่นและคนต่างชาติ

นักกวีไฮกุที่สำคัญ

นักประพันธ์ที่ได้ประพันธ์ผลงานจนเป็นที่รู้จักมากเช่น มัตสึโอะ บะโซ (1644-1694) เป็นนักประพันธ์ที่รู้จักกันอย่างดีในนามผู้บุกเบิกและเป็นผู้ที่ศรัทธาให้กับงานวรรณคดีญี่ปุ่น บะโซเสมือนเป็นผู้เปลี่ยนโฉมบทประพันธ์จากฮากุเป็นไฮกุ เขาเป็นหนึ่งในสี่ของนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงงานบทประพันธ์ไฮกุ ตัวอย่างงานประพันธ์ของบะโซ เช่น

(1)

Hara-naka ya Mono nimo Tsukazu Naku hibari	原中や 物にもつかず 鳴雲雀	ท่ามกลางท้องทุ่งหญ้า นกสกายลาร์ดรองเพลง เป็นอิสระและหลุดพ้นจากสิ่งทั้งปวง
--	----------------------	---

(Yuzuru Miura, 2001)

อธิบายความหมายได้ว่าสิ่งที่มนุษย์ไฝ่ฝันมากที่สุดในช่วงชีวิตคือการได้ทำในสิ่งที่ตนเองปรารถนา บทประพันธ์นี้ให้ความรู้สึกปิติยินดี และยังแสดงถึงความสงบสุขเปรียบได้ว่าคนเราสามารถทำตามหัวใจต้องการถึงแม้ว่าจะอยู่ในช่วงเวลาที่ไม่ค่อยดีนัก ดังนกสกายลาร์ดหรือนกจาบฝนเวลามักจะลงเสียงเป็นเพลงที่ไพเราะจากบนฟากฟ้าบ่งบอกชีวิตของคนที่ไม่หวังอะไรหลุดจากความลำบากได้มาซึ่งความเป็นตัวของตัวเอง

(2)

Yagate shinu Keshiki wa miezu Semi no koe	やがてしぬ けしきはみえず 蝉の声	จักจั่นกรีดเสียง ไม่มีแววเลยว่า มันต้องตายในไม่ช้า
---	-------------------------	--

(Barnhill, 2007)

บทกลอนนี้เป็นของบะโซ่สื่อให้เห็นถึงบริบทของสังคมในช่วงๆ หนึ่งบทประพันธ์นี้เป็นสัญลักษณ์ของความเศร้าและสูญเสีย อีกทั้งยังเป็นความหวังที่ต่างคนต่างรอคอยว่า ความสุขจะปรากฏขึ้นโดยความหมายที่แฝงไว้ในบทนี้น่าจะเป็นอิสรภาพ

นักประพันธ์ท่านต่อมาที่สร้างชื่อเสียงให้กับวงการไฮกุหลังจากยุคของ มัตสึโอะ บะโซ มี โยสะ บุซัน (1716-1784) เป็นนักจิตรกรที่ชอบวาดรูปเป็นชีวิตจิตใจและยังมีความสามารถในการประพันธ์บทกลอนไฮกุอีกด้วย ผลงานของบุซันในไฮกุส่วนใหญ่มักจะเล่าลงในรายละเอียดพฤติกรรมการใช้ชีวิตของมนุษย์

(1)

Haru no umi Hinemosu Notari notari kana	春の海 ひねもすのたり のたりかな	ทะเลดูไปไม่ผลิ คลื่นเป็นระลอกระลอก สลับกันไปทั้งวัน
---	-------------------------	---

(Yuzuru Miura, 2001)

บทกลอนจะบอกให้เห็นพฤติกรรมมนุษย์อย่างชัดเจนว่า บางครั้งอาจจะนั่งสงบบางครั้งอาจจะสับสน มีขึ้นมีลง ขึ้นอยู่กับอารมณ์และสภาพแวดล้อมรอบตัว เห็นได้ชัดว่าบทกลอนไฮกุมีความสัมพันธ์โดยตรงกับธรรมชาติ

(2)

Ochi-kochi ni Taki no oto kiku Wakaba kana	をちこちに 滝の音聞く 若葉哉	ไปไม่อ่อน เสียงของน้ำตก ดังแว่วมาจากที่ไกลและไกล
--	-----------------------	--

(Gilbert & Yoneoka, 2000)

ธรรมชาติคือองค์ประกอบหลักของไฮกุ แต่ละบทมักจะมีธรรมชาติมาเกี่ยวข้องกับ เช่น ไปไม่ น้ำตก ความสละสลวยของบทประพันธ์ไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญในการเขียนไฮกุ ไฮกุที่ดีต้องมีเนื้อหาครอบคลุมและไม่ควรมีทัศนคติของตนเองเข้าไปรวมอยู่ในบทประพันธ์ด้วย

หลังจากนั้นต่อมานักประพันธ์ที่มีนามว่า โทบายาชิ อิสสะ (1763-1827) งานแต่ละชิ้นที่ออกมาเต็มไปด้วยลีลาจากธรรมชาติ เป็นนักประพันธ์ที่ติดคนหนึ่งของประเทศญี่ปุ่นเพราะมีวิธีการเขียนเฉพาะตัว

(1)

Yase-gaeru Makeru na Issa Kore ni ari	痩せ蛙 負けるな一茶 これにあり	เจ้าบตัวพอม อย่าได้ยอมแพ้เขี้ยวนะ อิสสะอยู่ตรงนี้ก็คอยเป็นกำลังใจให้
---	------------------------	--

(Yuzuru Miura, 2001)

ไฮกุเรื่องการเขียนที่เรียกตัวเองเช่น “ฉัน” ลงในบทกลอนเพราะวัฒนธรรมไฮกุจะให้ความหมายในเชิงสัญลักษณ์แทนจากสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง อย่างเช่นในบทกลอนนี้นักประพันธ์เลี่ยงการใช้สรรพนามคำว่าฉันแต่แทนชื่อผู้แต่งเข้าไป บทกลอนนี้สร้างสิ่งมีชีวิตอย่างกบเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้แสดงถึงความพยายามและความตั้งใจในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้เขียนได้พรรณนาสั้นๆ แต่ได้ความหมายเชิงลึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในสังคม

(2)

Yū tsubame Ware niwa asu no Ate mo nashi	夕燕 我には翌日の あてもなし	ไอ้ นกนางแอ่นยามเย็น หัวใจฉันเฝ้ามองด้วยความหวังและกังวล ว่าวันพรุ่งนี้จะเป็นอย่างไร
--	-----------------------	--

(Yuzuru Miura, 2001)

สาระสำคัญของบทกลอนนี้แสดงถึงความคาดหวังในอนาคตของผู้คนสังคม ทั้งยังแสดงความรู้สึกความหวังโยเยออกมาแน่นอนว่าอรรถรสของบทประพันธ์ประเภทร่อยกรงต้องได้รับการสังเคราะห์ พิสูจน์วิเคราะห์อย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งสุนทรียะในแบบทกวีผู้อ่านต้องทำความเข้าใจอย่างมาก

นักประพันธ์ที่ได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ในงานประพันธ์ชนิดนี้ เริ่มนำมาใช้ในการเรียนการสอน คือ มะชะโอะกะ ชิกิ (1867-1902) ผลงานของเขาเต็มไปด้วยเรื่องราวน่าสนใจ เปิดประเด็นการนำเสนอที่กว้างขึ้นและใช้คำอย่างตรงไปตรงมา

(1)

Suna-hama ni Ashi-ato nagaki Haru hi kana	砂浜に 足跡長き 春日かな	วันในฤดูใบไม้ผลิ รอยเท้าเป็นทางยาว บนหาดทราย
---	---------------------	--

(Yuzuru Miura, 2001)

งานประพันธ์ชิ้นนี้ทำให้เรานึกถึงวันเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ต้องเจออะไรอีกมากมาย ไฮกุจะไม่นิยมใช้หลักการเปรียบเทียบในการประพันธ์ ซึ่งแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับงานประพันธ์อื่นๆ ไม่มีการเล่นคำ เช่น อุปมาอุปไมยในบท แต่จะระบุไปเลยว่า ณ ปัจจุบันเป็นอย่างไร เกิดอะไรขึ้น

ถ้าสังเกตให้ดีจะเห็นว่าไฮกุดั้งเดิมทุกบทล้วนอิงตามคำแสดงฤดูกาล อย่างเช่น งานประพันธ์ของ บะโซ บทที่ 1 ใช้ช่วงเวลาในฤดูใบไม้ผลิบ่งบอกธรรมชาติอันร่มรื่น ความหมายของนกสกายลาร์ต อีกความหมายหนึ่งคือการมีชีวิตใหม่ บทที่ 2 ใช้ช่วงเวลาในฤดูร้อนเพราะในวรรณคดีแรกกล่าวถึงจักจั่นมักส่งเสียงและปรากฏให้เห็นในช่วงหน้าร้อน บุซุน บทที่ 1 ใช้ช่วงเวลาฤดูใบไม้ผลิเพราะในวรรณคดีแรกได้กล่าวเอาไว้อย่างชัดเจนอยู่แล้ว เช่นเดียวกับกับชิกิในบทที่ 1 ใช้ช่วงเวลาในฤดูใบไม้ผลิ จากที่ได้วิเคราะห์แต่ละชิ้นงานของผู้ประพันธ์ สามารถบอกได้ว่าไฮกุเป็นงานประพันธ์ที่คำแต่ละคำไม่ได้มีสัมผัสที่เสนาหะเพราะพริ้งแต่อย่างใด สิ่งที่สำคัญคือแต่ละชิ้นงานของไฮกุมีความหมายซ่อนไว้อยู่ในตัวเอง ผู้แต่งตั้งใจสื่อออกมาไม่เพียงเฉพาะบอกลักษณะของบทประพันธ์เท่านั้นบทประพันธ์ที่ดีต้องสอดแทรกมโนภาพวัฒนธรรมของสังคมออกมาอย่างชัดเจน งานประพันธ์ประเภทไฮกุถือได้ว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก มีต้นกำเนิดที่มาที่ไปจนทำให้วรรณกรรมร่อยกรงนี้เป็นเอกลักษณ์ของชนชาวญี่ปุ่นแพร่ขยายเป็นที่รู้จักทั่วทุกมุมโลกโดยปริยาย

สรุป

กลอนไฮกุเป็นบทร้อยกรองที่ใช้ภาษาเรียบง่าย เป็นบทประพันธ์ดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่น ไฮกุในหนึ่งบทมี 17 คำแบ่งเป็นสามวรรคแต่ละวรรคจะแบ่งออกเป็น 5-7-5 ตามลำดับ บ่อยครั้งที่ผู้คนสงสัยกับคำเฉพาะระหว่าง ไฮโด ฮกกุ และไฮกุ คำเหล่านี้มีความหมายแตกต่างกันไป ฮกกุเป็นบทประพันธ์ที่เกิดขึ้นในงานประพันธ์ประเภทไฮโด กล่าวคือฮกกุเป็นส่วนหนึ่งในบทประพันธ์ของไฮโด ในส่วนลักษณะงานประพันธ์ ฮกกุบ่งบอกถึงสีสันและความรู้สึกที่เกิดขึ้นในไฮโด อีกความหมายหนึ่งคือฮกกุเป็นเนื้อหาหลักและเป็นแก่นสารของบทกลอนไฮโด ในส่วนไฮกุเป็นบทกลอนสั้นๆ บ่งบอกถึงผลสะท้อนที่แสดงออกมาจากความรู้สึก ไฮกุเป็นวรรณศิลป์ในการเล่าเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งที่อยู่รอบตัว มีลักษณะสั้นและกะทัดรัดตรงเนื้อที่ทำงานประพันธ์ไฮกุแพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว ไม่ใช่เฉพาะในประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น เกือบทั่วโลกได้นำงานประพันธ์ประเภทนี้ใช้ในการเรียนการสอนด้านภาษาและวรรณกรรมภาษาญี่ปุ่น นอกจากนี้บทประพันธ์ไฮกุเองได้มีการแปลออกมาเป็นหลากหลายภาษาจากนักกวีคนชื่อดังอย่าง มัตสึโอะ บะโช โยสะ บุชน โคะบะยะชิ อีสสะและนักกวีอีกหลายๆ คน ดังนั้นกลอนไฮกุเป็นวรรณกรรมร้อยกรองอันทรงคุณค่ามากที่สุดกลอนหนึ่งในโลกเหมาะกับผู้ที่ต้องการศึกษางานประพันธ์ชนิดนี้

รายการอ้างอิง

- Barnhill, D. L. (2007). **Moments, Seasons, and Mysticism: The Complexity of Time in Japanese Haiku**. University of Wisconsin Oshkosh ASLE conference, Wofford College, Spartanburg SC.
- Blyth, R.H. (1962). **Haiku**. Tokyo: Hokuseido.
- Gilbert, R. & Yoneoka, J. (2000). From 5-7-5 to 8-8-8: An Investigation of Japanese Haiku Metrics and Implications for English Haiku. **Language Issues: Journal of the Foreign Language Education Center**, 7, 1-35.
- Nichols, E. (2008). Japanese poetic forms: haiku and martial arts. **International Journal Of Applied Psychoanalytic Studies**, 5(2), 97-109. doi:10.1002/aps.159
- Yuzuru Miura. (trans.). (2001). **Classic Haiku a master's selection**. Tuttle Publishing.